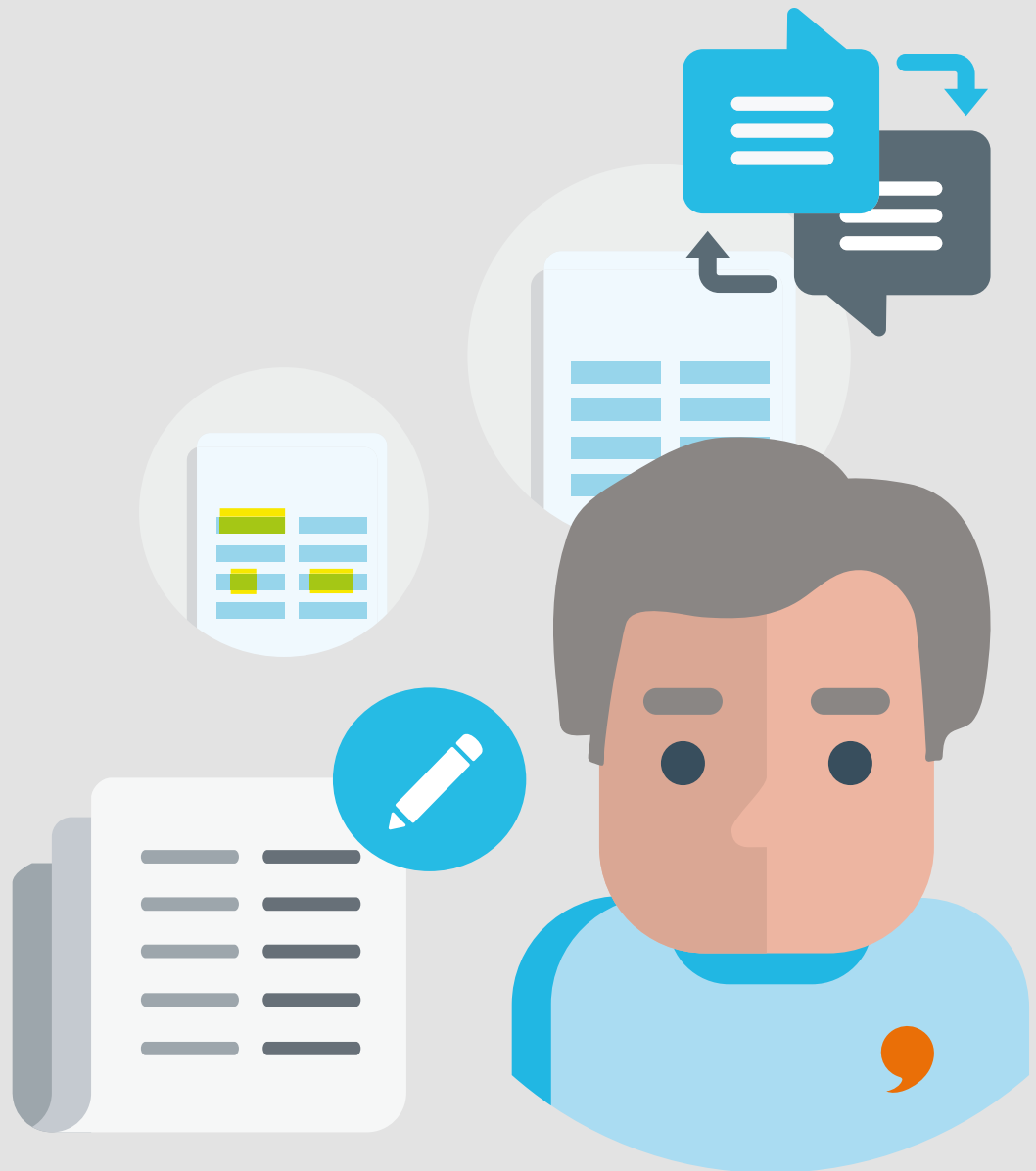

Rhan 1: Drafftio dwyieithog

3 Manteision drafftio dwyieithog

- 3.1 Y ffordd fwyaf hwylus o ddarparu testunau dwyieithog i'r cyhoedd fel arfer yw drwy annog swyddogion i ddrafftio testun yn ddwyieithog o'r cychwyn cyntaf. Dyma yn ddi-os yw'r ffordd orau o sicrhau nad oes angen dibynnu ar gyfieithu popeth er mwyn cynnig gwasanaethau dwyieithog, ac o sicrhau y gwneir yn fawr o sgiliau ieithyddol swyddogion.
- 3.2 Gall drafftio dwyieithog fod yn rhatach mewn rhai amgylchiadau na chomisiynu cyfieithiadau a byddai'n fanteisiol i sefydliadau ystyried sut a ble y defnyddir sgiliau swyddogion orau. Er enghraifft, gall fod yn fwy hwylus a chost effeithiol i swyddogion ddrafftio testunau byrion megis taflenni, negeseuon e-bost neu destun tudalen we yn ddwyieithog eu hunain. Ar y llaw arall bydd defnyddio cyfieithydd i ddarparu cyfieithiad o ddogfen hir neu dechnegol yn rhyddhau swyddog i ymgymryd â dyletswyddau eraill.
- 3.3 Ni ellir gorbwysleisio manteision cyffredinol drafftio dwyieithog i sefydliadau o bob math. Mae manteision amlwg i'r dull hwn o weithio o safbwynt:
- o bod â gwell rheolaeth dros amserlen cynhyrchu'r testun dwyieithog
 - o sicrhau bod gan yr awdur y rheolaeth bennaf dros y modd y cyflwynir negeseuon ac ansawdd yr ysgrifennu yn y ddwy iaith
 - o sicrhau y defnyddir y derminoleg gywir a phriodol a bod y testun yn y ddwy iaith yn dilyn arddull tŷ'r sefydliad
 - o galluogi swyddogion i gynnal a datblygu eu sgiliau ieithyddol yn y ddwy iaith.

- 3.4 Mae manteision pellach i ddrafftio negeseuon yn ddwyieithog ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol wrth gwrs, a chadw mewn cof natur gyfnewidiol ac ymatebol y cyfryngau hynny. Wrth fod â swyddogion wrth law sy'n hyderus yn drafftio'n ddwyieithog, mae modd:
- o ymateb yn gyflym i unrhyw straeon newyddion perthnasol, sylwadau neu gwestiynau a dderbynnir a chynnal sgwrs 'ar y pryd' â dilynwyr
 - o manteisio ar natur byr a bachog y cyfryngau cymdeithasol ac arbrofi â defnyddio idiomau, cyfeiriadaeth ddiwylliannol ac efallai iaith fwy tafodieithol neu lafar gan ddibynnu ar y gynulleidfa darged
 - o addasu testun ar gyfer cynulleidfaedd gwahanol yn hytrach na'i gyfieithu'n uniongyrchol.
- 3.5 Yn ogystal â'r manteision ymarferol hyn mae modd i ddrafftio'n ddwyieithog gryfhau'r mynegiant yn y ddwy iaith gan godi safon cyhoeddiadau yn y pen draw. Mae meddwl am sut y gellid cyfleu'r un wybodaeth yn yr iaith arall yn gallu bod yn fodd gwych i:
- o amlygu gwendidau yn y gwreiddiol
 - o gorfodi'r awdur i edrych eto ar unrhyw agweddau amwys yn y naill iaith a'r llall
 - o sicrhau bod termau, enwau a dyfyniadau yn fanwl gywir ac yn cyfateb i'w gilydd yn y ddwy iaith
 - o sicrhau gwreiddioldeb yng ngeiriad hysbysebion, sloganau, enwau prosiectau neu fentrau.

4 Sut mae cefnogi swyddogion i roi cynnig arni?

- 4.1 Mae sawl peth ymarferol y gallwch ei wneud i annog a chefnogi swyddogion i ddrafftio'n ddwyieithog. Y pwysicaf yn ddi-os yw sefydlu ethos lle mae drafftio dwyieithog yn rhan naturiol o weithgarwch sefydliad. **Sicrhewch felly eich bod chi'n cyfathrebu'n glir wrth swyddogion fod hwn yn ddull o weithio a ffeirir gennych a bod pob cefnogaeth i swyddogion roi cynnig ar ddrafftio dogfennau dwyieithog.**

Gall hefyd fod yn fanteisiol i chi:

- Annog swyddogion i roi cynnig ar ddrafftio darnau byr fel man cychwyn.
 - Cydnabod y broses ddrafftio dwyieithog yn rhan ffurfiol o amserlen paratoi dogfen neu gyhoeddiad.
 - Trefnu bod swyddogion yn derbyn hyfforddiant a chefnogaeth addas i'w cynorthwyo i wneud yn fawr o'u sgiliau ieithyddol a'u datblygu ymhellach.
 - Buddsoddi mewn datblygu sgiliau drafftio Cymraeg swyddogion drwy ddarparu neu dynnu sylw at adnoddau ieithyddol sylfaenol y cyfeirir atynt yn [adran pump](#) isod neu drwy ddarparu hyfforddiant gloywi iaith priodol.
 - Sicrhau bod gwasanaeth prawfddarllen mewn lle er mwyn cynorthwyo swyddogion i lunio testunau addas i'w cyhoeddi.
 - Annog swyddogion a chyfieithwyr i gydweithio er mwyn llunio rhestrau terminoleg ar gyfer meysydd penodol.
 - Annog a hwyluso cyfleoedd i swyddogion ddarllen testunau Cymraeg safonol o bob cywair (llynyddiaeth, cylchgronau, erthyglau newyddion) er mwyn cryfhau eu sgiliau a'u crebwyll ieithyddol yn gyffredinol.
- 4.2 Os ydych chi'n sefydliad sydd ag uned gyfieithu fewnol gellid ystyried datblygu sgiliau eich cyfieithwyr er mwyn iddynt gynorthwyo swyddogion i ddrafftio dogfennau dwyieithog. Byddai modd iddynt gynnig hyfforddiant neu wasanaeth mentora i swyddogion sy'n dymuno drafftio'n ddwyieithog yn ogystal â gwasanaeth prawfddarllen a chynnig adborth ar eu hymdrechion. Byddai hyn yn fodd o ddatblygu sgiliau a chyfleoedd gwaith cyfieithwyr pe baent yn dymuno hynny ac yn cynnig amrywiaeth i'w dyletswyddau dyddiol.

- 4.3 Os nad oes uned gyfieithu fewnol yn eich sefydliad gellid ystyried sefydlu cytundeb â chyfieithwyr, golygyddion neu arbenigwyr ieithyddol allanol er mwyn cynnig y gwasanaeth uchod i swyddogion sy'n dymuno drafftio'n ddwyieithog. Gellid hefyd sefydlu patrwm o fod ag un cyfieithydd 'ar-alw' i allu prawfddarllen testunau byrion yn y fan a'r lle er mwyn eu cyhoeddi'n syth; byddai trefn o'r fath yn ddefnyddiol iawn yng nghyd-destun negeseuon ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol.

- 4.4 Bydd angen prawfddarllen testunau dwyieithog sy'n cael eu drafftio gan swyddogion yn ofalus cyn iddynt gael eu cyhoeddi neu'u hargraffu, yn union fel y dylid gwneud â thestunau dwyieithog a ddarperir gan gyfieithwyr proffesiynol.²

Noder bod gofyn am sgiliau ieithyddol da yn y Gymraeg a'r Saesneg er mwyn i swyddogion allu rhoi cynnig ar ddrafftio dwyieithog at ddibenion cyhoeddus ac nad yw medru'r Gymraeg o reidrwydd yn golygu y bydd gwaith ysgrifenedig swyddogion o safon ddigonol i'w gyhoeddi ar y cychwyn.

Mater arall, wrth gwrs, yw negeseuon, cofnodion, ac adroddiadau mewnol sefydliad a dylid rhoi pob anogaeth i swyddogion roi cynnig ar ddefnyddio'u Cymraeg yn y cyd-destunau hyn. Drwy ymarfer defnyddio'u Cymraeg yn fewnol gall swyddogion fagu hyder a sgiliau i symud ymlaen at ddrafftio testunau cyhoeddus maes o law. Ceir awgrymiadau ymarferol am sut mae cefnogi swyddogion sy'n dymuno drafftio'n ddwyieithog yn [adran pump](#) isod.

² Mae Comisiynydd y Gymraeg yn cynnig gwasanaeth prawfddarllen am ddim i fusnesau a rhai sefydliadau trydydd sector, hyd at 1,000 o eiriau. Gweler yr Is-wefan Hybu i fusnesau a sefydliadau trydydd sector am ragor o wybodaeth: <http://www.comisiynyddygydraeg.cymru/hybu>.

5 Sut gall technoleg gwybodaeth gefnogi'r gwaith hwn?

5.1 Mae cymhorthion o bob math ar gael i gynorthwyo pobl i ysgrifennu'r Gymraeg yn gywir ac i ddrafftio dogfennau dwyieithog. Bydd dyletswyddau statudol ar rai sefydliadau i ddarparu peth o'r adnoddau a ddisgrifir isod, ond er mwyn cefnogi drafftio dwyieithog gall fod o gymorth i sefydliadau o bob math sicrhau bod swyddogion yn:

- Defnyddio rhyngwynebau Cymraeg meddalwedd sydd ar gael yn Gymraeg.
- Gwybod sut mae tagio iaith dogfen yn gywir, e.e. nodi bod testun Cymraeg yn destun Cymraeg wrth ddefnyddio Microsoft Word. Mae rhaglenni Microsoft Office, o osod Pecyn Rhyngwyneb Cymraeg arnynt, yn gwirio sillafu o fewn dogfennau os nodir mai Cymraeg yw iaith y ddogfen (ceir rhagor o wybodaeth am hyn ar wefan y Comisiynydd a cheir fideos hwylus yn dangos sut mae gosod peth o'r feddalwedd hon ar wefan Llywodraeth Cymru [Sut i ... ddefnyddio technoleg Cymraeg](#)).
- Defnyddio meddalwedd gwirio sillafu a gramadeg megis Cysill, sy'n rhan o becyn Cysgliad. Gweler gwefan Cysgliad am ragor o wybodaeth ynghylch prynu'r pecyn meddalwedd hwn sydd hefyd yn cynnwys geiriadur Cysgeir: [Cysgliad](#). Mae fersiwn o Cysill hefyd ar gael yn rhad ac am ddim ar lein at ddiben gwirio cyfieithiadau byrion: [Cysill Ar-lein](#) ac mae modd llwytho fersiwn o Cysill am ddim ar gyfer y Mac.
- Ymwybodol o'r geiriaduron a'r cyfeirlyfrau (printiedig ac electronig) sydd ar gael iddynt a bod ganddynt fynediad hwylus atynt. Mae nifer o adnoddau geiriadurol a therminoleg safonol ar gael yn rhad ac am ddim ar lein. Ceir rhestr hwylus ohonynt ar y dudalen Termiau a geiriaduron ar wefan y Comisiynydd: [Termiau a geiriaduron](#).
- Ymwybodol o [Rhestr o Enwau Lleoedd Safonol Cymru](#) ar wefan y Comisiynydd er mwyn gwirio sut mae sillafu enwau lleoedd mewn ffordd safonol a gwirio a oes ffurfiau gwahanol yn bodoli yn y Gymraeg a'r Saesneg.
- Derbyn hyfforddiant ynghylch sut i chwilio am wybodaeth yn y cyfeirlyfrau hyn a sut i ddefnyddio'r wybodaeth mewn ffordd addas.
- Derbyn hyfforddiant ynghylch pa wasanaethau cyfieithu peirianyddol sydd ar gael iddynt a sut mae eu defnyddio'n gyfrifol ac yn effeithiol.

5.2 Gall rhai mathau o feddalwedd cyfieithu hwyluso gwaith swyddogion sy'n drafftio dogfennau dwyieithog hefyd drwy gynnig un ai cydrannau o gyfieithiadau blaenorol neu gyfieithiadau peirianyddol i'w derbyn, haddasu neu'u golygu. Trafodir y technolegau hyn a'u manteision mewn rhagor o fanylder yn [adran saith](#) isod ond byddai eu defnyddio yn arbed amser ac ymdrechion swyddogion gan sicrhau cysondeb â thestunau blaenorol hefyd.

5.3 Byddai'n rhaid i'r defnyddiwr ddeall cyfyngiadau'r feddalwedd gan olygu ac addasu'r cyfieithiadau yn ôl y gofyn er mwyn iddynt gyrraedd y safonau disgwylidig. Byddai'n rhaid hefyd i'r sefydliad sicrhau bod ganddo weithdrefnau mewnol addas mewn lle cyn defnyddio'r feddalwedd yn y modd hwn, gan gynnwys darparu arweiniad ynghylch materion cyfrinachedd ayb.

Cyfieithu peirianyddol yn y gweithle dwyieithog

5.4 Gellid ystyried hefyd i ba raddau y mae modd i feddalwedd cyfieithu peirianyddol neu awtomatig hwyluso cyfathrebu dwyieithog mewn gweithle dwyieithog. Er enghraifft, gall meddalwedd cyfieithu peirianyddol gynorthwyo pobl nad ydynt yn deall y Gymraeg i gael syniad bras o gynnwys dogfen neu e-bost. Byddai hyn o gymorth mawr mewn gweithle dwyieithog lle bo unigolion yn dymuno gweithio trwy gyfrwng y Gymraeg a lle nad yw eu cydweithwyr yn deall yr iaith. Er enghraifft, gallai gweithiwr nad yw'n medru'r Gymraeg ddeall yn fras gynnwys dogfen neu e-bost a ysgrifennwyd gan gydweithiwr arall yn Gymraeg heb fod angen i'r sawl sy'n drafftio gyfieithu popeth. Noder, fodd bynnag, na ellir dibynnu'n llwyr ar gyfieithu peirianyddol er mwyn ateb negeseuon.

5.5 Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi arloesi yn y maes hwn drwy gydweithio â Microsoft er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn un o'r ieithoedd a gynigir gan Microsoft Translator. Golyga hyn fod modd gweld cyfieithiadau peirianyddol ym mhecynnau Microsoft, gan gynnwys Word ac Outlook, heb i'r defnyddiwr orfod defnyddio meddalwedd cyfieithu peirianyddol allanol.

5.6 O fabwysiadu'r arfer hwn dylid llunio canllawiau manwl i swyddogion ynghylch sut orau i ddefnyddio'r feddalwedd hon gan dynnu sylw penodol at y manteision a'r peryglon fel ei gilydd.

5.7 Yn un peth byddai'n rhaid pwysleisio mai bras gyfieithiad yn unig a ddarperir, ac mae'n bosibl bod pwyslais penodol neu fanylion yn cael eu colli yn y cyfieithiad. Ni ellir dibynnu'n llwyr ar gywirdeb testun a gynhyrchir gan beiriant, hyd yn oed os yw'r cyfieithiad hwnnw ar yr olwg gyntaf yn ymddangos yn daclus ac yn gywir. Er bod y canlyniadau a geir o ddefnyddio'r math hwn o feddalwedd yn dda iawn ar y cyfan – ac yn gwella o hyd wrth i'r dechnoleg ddatblygu – nid ydynt yn ddibynadwy bob amser, hyd yn oed er mwyn darparu bras gyfieithiadau at ddibenion trafodaethau mewnol. Er enghraifft, nid yw'r feddalwedd yn adnabod y negydd (fel y gair 'nid') bob tro gan gynhyrchu cyfieithiadau ag ystyr cwbl groes i'r gwreiddiol!

-
- 5.8 Yn sicr, ni ellir dibynnu'n gyfan gwbl ar feddalwedd o'r math hwn i gynnig cyfieithiadau hwylus a chyflym, ac ni ddylid cyhoeddi cyfieithiad a ddarperir gan beiriant heb iddo gael ei olygu'n drylwyr gan gyfieithydd dynol. Ni ellir chwaith ddibynnu ar gyfieithu peirianyddol i ddarparu'r cyfieithiad mwyaf cryno, rhywbeth sy'n berthnasol wrth feddwl am y cyfyngu ar nifer o lythrennau a ganiateir mewn neges ar Twitter, er enghraifft.

Ni ddylid dibynnu ar feddalwedd cyfieithu peirianyddol ar draul datblygu sgiliau ieithyddol swyddogion a chynyddu hyder swyddogion i ddarllen a deall Cymraeg ysgrifenedig drostynt eu hunain. Ond gall defnyddio'r feddalwedd hon gyfrannu at ddatblygu sgiliau a chynyddu hyder.

